

DLA doktori értekezés tézisei

Osztrosits Eszter

**Dohnányi Ernő hegedűversenyei:
tradíció, egyéniség, interpretáció**

Témavezető: **Kusz Veronika**

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2024

I. A kutatás előzményei

Dohnányi Ernő zenéjével személyesen 2012-ben a cisz-moll hegedű-zongoraszonáta kapcsán ismerkedtem meg. Közismert, népszerű kamarazenei darabjait és nagyzenekari műveit követően szinte utolsókként találkoztam a szerző két hegedűversenyével (op. 27 és op. 43). A Dohnányi-hegedűversenyek fokozatos megismerésével párhuzamosan szembesültem azzal, hogy ezeknek a műveknek a megbecsültsége nincs arányban kvalitásukkal, és mindeddig méltatlanul elkerülték a szakmai közeg figyelmét.

Kutatásom kezdetén igyekeztem feltérképezni a két mű vonatkozásában elérhető legfontosabb forrásokat: kottakiadásokat, hangfelvételeket, a zeneszerző kapcsolódó levelezését és természetesen a Dohnányi-életművel foglalkozó szakirodalmat.

Munkám kiindulópontja Vázsonyi Bálint monográfiája és Kiszely-Papp Deborah kismonográfiája volt, majd a *Dohnányi Évkönyvek* és a *Dohnányi-tanulmányok* kötetei adtak további iránymutatást az

életmű megismeréséhez. Kelemen Éva szerkesztésében 2011-ben megjelent *Dohnányi családi levelei* kötet, valamint a 2020-ban Kusz Veronika közreadásában elérhetővé vált Dohnányi írásainak és interjúinak gyűjteményes kiadása, tovább árnyalták a szerzőről alkotott képet.

A szakirodalom vizsgálata során azt éreztem, hogy a sokoldalú, több évtizedes kutatói tevékenység ellenére Dohnányi műveiből kevés mélyreható műelemzés és interpretáció-elemzés készült.

II. Források

A két mű keletkezéstörténetének megrajzolásában és a művek elemzésében a korábban már említett szakirodalmon kívül Kovács Ilona *Dohnányi új perspektívában* című és Kusz Veronika *Dohnányi amerikai évei* című könyve volt legfőbb segítségemre. Kiemelném továbbá Kusz Veronika két rövidebb, izgalmas nézőpontú írását: *Konzert für Violine mit Orchester – Concerto no. 2 for Violin and Orchestra* *Dohnányi két hegedűversenye a műfaj történet*

kontextusában című 2011-es NKA pályázati beszámolóját és a 2017-ben megjelent *Első világháború – első alkotói krízis?. Dohnányi I. hegedűversenye* című, *Magyar Zenében* megjelent cikkét.

Dohnányi I. hegedűversenyének részletes zenei és formai analízise kapcsán elsődleges forrásnak a 1920-ban megjelent első kottakiadást tekintem, mely a berlini *Alberti Verlag* gondozásában jelent meg *Konzert (D-moll) für Violine mit Orchester* címen. A disszertációban szereplő kottapéldákat a partitúra- és a szerző által készített zongorakivonat egyes kivágatai alapján készítettem.

A c-moll hegedűverseny szempontjából kiemelt jelentőségű forrásnak tekinthetjük a Florida State University Symphony és Frances Magnes hegedűművész nő közös, Dohnányi által vezényelt koncertfelvételét. Az izgalmas, korhű hangfelvétel a 2015-ben Magyarországra érkező amerikai hagyaték részeként jelenleg a HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum Dohnányi gyűjteményében található.

A 3. fejezetben olvasható interpretáció-elemzés során a rendelkezésemre álló hanganyag mellett Dohnányi kéziratos partitúrája és a mű dedikáltja, megrendelője, Frances Magnes által kiadott hegedű szólamkottára támaszkodtam mint elsődleges, autentikus forrásokra.

III. Módszer

Dolgozatom első két alfejezetében a két hegedűverseny keletkezési körülményeit, bemutatóját, előadóit, recepcióját, kottakiadását és interpretációs nehézségeit kívántam sorra venni, részletesen bemutatni.

Az életrajzi-érzelmi háttér megrajzolása után áttekintettem a művekből rendelkezésre álló hazai és nemzetközi hangfelvételeket.

A disszertációm gerincét és súlypontját az op. 27-es d-moll hegedűverseny 2. fejezetben olvasható, részletes zenei és formai analízise, valamint az op. 43-as c-moll hegedűverseny 3. fejezetben olvasható interpretáció-elemzése adja. A Frances Magnesnek ajánlott versenyművet a tallahassee-i zártkörű ősbemutató hangfelvétele és Dohnányi notációja alapján, a gyakorlati

megközelítést szem előtt tartva hét alfejezetben elemeztem.

IV. Eredmények

Dohnányi d-moll hegedűversenyéből korábban nem készült kottapéldákkal illusztrált mélyreható elemzés, így elemzésem elsőnek mondható e tekintetben.

A c-moll hegedűverseny interpretáció-elemzése is újdonság; itt Frances Magnes hegedűjátékának egyéni vonásait és Dohnányi notációjának, valamint annak gyakorlati megvalósításának egyezéseit, különbségeit és jellemzőit igyekeztem a hangfelvétel vizsgálatán keresztül feltárni.

A disszertáció függelékében kilenc Dohnányinak szóló, valamint egy Dohnányi által írt kéziratot levelet olvashatunk. Telmányi Emil és Frances Magnes levelezését Dohnányival, azért tartottam fontosnak közölni, mert tartalmi szempontból kiemelkedő információkat hordoztak számomra a kutatás során és korábban nem jelentek meg nyomtatásban.

A függelékben továbbá a d-moll hegedűverseny 2. tételének *Urtext*, valamint egy általam közreadott kottája is megtalálható. Az *Urtext* kottát az *Alberti Verlag* kiadásban megjelent szólamkotta hibás kötőívei és zenei szempontból félrevezető vonásai miatt éreztem indokoltnak elkészíteni. Mivel a kiadott hegedűszólamban nem találunk konkrét közreadót – emiatt ujjrendeket és vonásokat sem – kézenfekvőnek tűnt egy a szerzői szándékot előtérbe helyező, historikus igényű közreadás elkészítése, mely reményeim szerint gyakorlati segítséget nyújthat a mű iránt érdeklődőknek.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Disszertációm szempontjából fontos háttérmunkát jelentett a 2020/2021-es ÚNKP ösztöndíjas időszakom, mely során a historikus előadói szemlélet alkalmazásának lehetőségeit vizsgáltam a romantikus hegedűszonáta-repertoárban.

Dohnányi cisz-moll zongora-hegedű szonátája gyakran szólal meg kamarakonzertjeimen, repertoárom

fontos alpművének tekintem. Első alkalommal Kovalszki Máriával volt szerencsém játszani a 2012-ben megrendezett Szigeti József Nemzetközi Hegedű- és Brácsaversenyen. Emellett két jelentős koncertet emelnék ki, melyen elhangzott:

2017. november. 17. FUGA, Fischer Annie-ösztöndíjas koncert

J. S. Bach: E-dúr szonáta BWV 1016

Dohnányi Ernő: cisz-moll zongora-hegedű szonáta op. 21

Bartók Béla: 1. hegedű-zongora szonáta

Dani Imre (zongora)

2020. december. 15. A tehetség kötelez, Osztrosits Eszter és kamarapartnerei, Dohnányi-est.

Dohnányi: C-dúr Szerenád op. 10

Dohnányi: cisz-moll zongora-hegedű szonáta op. 21,

Dohnányi: C-dúr Szextett

Kamaratársaim: Kurgyis András, Varga Oszkár (brácsa),

Matuska Flóra (cselló), Rummy Balázs (klarinét), Tóth

Bálint (kürt), Dani Imre (zongora)